

se jevila jako nejvýraznější exploatační jáma č. 501. Právě z ní pochází nejvíce archeologického materiálu. V souboru je zastoupena především keramika, kterou je možné dle tvarů nádob a výzdoby zařadit rámcově do období středního eneolitu. Kromě zvířecích kostí byl nalezen rovněž celý kostěný sekero-mlat (obr. 2) a soubor štípané a broušené kamenné industrie. Osamělá skupina archeologických objektů v rámci jinak negativní plochy působí poněkud zvláště. Ani v blízkém okolí zatím nejsou známy stopy podobně datovaného pravěkého sídliště. Nálezy tak doplňují nepřilíhající intenzivní strukturu eneolitického osídlení na území města Brna.

Literatura

Neuvedeno.

Obr. 2. Brno – Horní Heršpice. Kostěný sekero-mlat ze středního eneolitu. Foto I. Čižmář.

Fig. 2. Brno – Horní Heršpice. Bone battle-axe from the Middle Eneolithic period. Photo by I. Čižmář.

Summary

Rescue excavation in Bohunická Street (Horní Heršpice cadastral area, Brno-City District) yielded ten subsurface features, including one exploitation pit containing a large amount of pottery dated to the Middle Eneolithic (Fig. 2).

Ivan Čižmář

Brno (k. ú. Nový Lískovec, okr. Brno-město)

Ul. Zoubkova, parc. č. 962/1.

Epilengyel. Sídliště. Vertikální řez. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -601561,482, -1161587,71

V září 2023 byl v Brně – Novém Lískovci dokumentován zahloubený objekt pravěkého stáří. Nález byl učiněn na úpatí Kamenného vrchu, ve stěně výkopu pro vodovod v ulici Zoubkova, blízko křižovatky s ulicí Zavřená. Na základě keramického materiálu vyzvednutého z výplně této blíže neinterpretovatelné sídlištní jámy je možno objekt datovat do epilengyelské kultury. V dané oblasti se jedná o první nález indikující přítomnost dosud neznámé lokality. Známé osídlení lengyelské a jordanovské kultury je vzdáleno 700 m jižním směrem v prostoru ulice Oblá, Campus Square a univerzitního kampusu (Geislerová 1980; Geislerová, Parma eds. 2013, 212–213, 219–220; Tichý 1972; Vitula 1993).

Literatura

- Geislerová, K. 1980: Záchraný výzkum na neolitickém sídlišti u Nového Lískovce (okr. Brno). *Přehled výzkumů 1978*, 9–10.
- Geislerová, K., Parma, D. 2013: *Výzkumy – Ausgrabungen 2005–2010*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.
- Tichý, R. 1972: Neolitické osídlení u Brna-Lískovce (okr. Brno). *Přehled výzkumů 1971*, 34–35.
- Vitula, P. 1993: Záchraný výzkum neolitických, eneolitických a halštatských objektů na katastrech Starého a Nového Lískovce (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů 1989*, 112–113.

Summary

In 2023, a rescue excavation conducted in connection with the water supply reconstruction in Zubkova Street (Nový Lískovec cadastral area, Brno-City District) revealed one feature of the Epilengyel culture.

Jiří Zubalík

Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)

„Na Slatinsku“, Stránská skála III.

Kultura zvoncovitých pohárů. Exploatačně-dílenský areál. Plošný odkryv. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1871400N, 16.6811100E

V roce 2023 pokračovala exkavace severní poloviny objektu 12/20 (obr. 3) v poloze Stránská skála III (SS III), jehož jižní část byla zkoumána v roce 2021 (Bartík et al. 2022). Rozdělení do dvou výzkumných sezón bylo zapříčiněno velkou časovou náročností, kterou vyžaduje kompletní proplavování exkavované výplně. Z hlediska identifikovaného podloží byla převládající část jámy zahloubena do spraše z období posledního ledovcového maxima (LGM), avšak báze objektu již protнула souvrství pleistocenních půd a poškodila vrstvy s nálezy kamenných artefaktů z počátku mladého paleolitu (viz oddíl Paleolit).

Důležitým úkolem výzkumu objektu 12/20 bylo ověření datace zájmové zahloubené struktury, jelikož materiál ze sondáže umožňoval pouze rámcové zařazení do eneolitu, s příkloněním se k jeho časné až starší fázi, to však pouze na základě tehdejších poznatků o dokladech osídlení určené polohy (cf. Bartík et al. 2019). Tento předpoklad byl výzkumem vyvrácen. Díky nálezům typické keramiky a specifickému charakteru kamenné industrie můžeme objekt 12/20 datovat do období kultury zvoncovitých pohárů (KZP). Doklady o působení KZP na lokalitě doposud pocházely jen z polohy SS IV, kde byl v roce 2016 prozkoumán objekt podobné velikosti (Bartík et al. 2018). Toto nové zjištění zásadně mění pohled na aktuální stav poznání a nutí nás k zamyšlení nad dosavadní interpretací pozdně eneolitických lidských aktivit na Stránské skále. Objev nálezově bohatého objektu z období KZP v poloze SS III rozbíjí původní koncept prostorově izolovaných aktivit v okolí jedné obytné jednotky pouze v poloze SS IV (Kopacz ed. 2019). Výsledky nového výzkumu naznačují, že pozdně eneolitické osídlení Stránské skály dosahovalo mnohem větších rozměrů, než bylo původně předpokládáno.

Za zásadní poznatek můžeme považovat také rozdíl v kvalitě zpracovávané suroviny. Zatímco v poloze SS IV bylo doloženo intenzivní štípaní místních nekvalitních rohoveců ze spodních vápenců (varieta C), objekt 12/20 v poloze SS III obsahoval i nebývale vysoké množství dokladů zpracování kvalitních jemnozrnných variet rohovce typu Stránská skála ze svrchních

vápenců. Laboratorní zpracování nálezů ještě nebylo dokončeno, je ale zřejmé, že počet získaných štípaných artefaktů z místních rohovců se bude pohybovat v řádu tisíců kusů.

Stejně jako objekt 2/16 v poloze SS IV lze i objekt 12/20 v poloze SS III označit jako multifunkční. Kromě počáteční funkce v podobě hliníku sloužícího k těžbě spráše můžeme předpokládat využívání objektu také ke skladování a přípravě potravy, jak nasvědčují nálezy zuhelnatělých obilek pšenice a torzo menší pece zapuštěné do východní stěny objektu. Ve výplni jámy se nacházela rovněž výrazná kumulace kamenů, která vytvářela souvislý kužel nahrnutý do objektu ze severovýchodní až východní strany, přičemž u východního okraje vystupovaly jednotlivé kameny až nad úroveň výplně objektu a postupně se svažovaly do centrální části jámy, kde se některé kusy nacházely přímo na dně nebo jen několik centimetrů nad dnem. Z geologického hlediska se jednalo o různé velké bloky místního organodetrického vápence; některé z nich obsahovaly v sobě stále ulpělé hlízy rohovců. Příčina vzniku této nálezové situace není prozatím jasná, je však pravděpodobné, že se do zasypu objektu dostaly z nedalekých suťových polí (cca 20 m severně), do kterých se soustředila pravěká exploatace rohovců. Na některých vápencových deskách bylo možné rozpoznat stopy po úderech, což svědčí o jejich možném použití jako podložky při aplikaci rozštěpovací techniky, která byla na získané štípané industrii doložena v hojném počtu (jak charakteristickými jádry, tak odštípnutými produkty). S ohledem na enormně vysoký počet získaných štípaných artefaktů předpokládáme, že v těsné blízkosti objektu probíhalo intenzivní štípaní rohovců. Zajímavou situaci v podobě velkého plochého kamene obklopeného výrobním odpadem se podařilo odhalit na východním okraji objektu. Vzhledem k tomu, že největší koncentrace štípaných artefaktů se nacházela v prostoru před tímto kamenem a v okruhu do 1,5 m od něj (ve směru do centra objektu), nelze vyloučit, že se mohlo jednat o sedadlo štípače, který se při štípaní posadil do již z části zasypaného objektu. Interpretaci nálezové situace snad pomůže v budoucnu validovat technika zpětného skládání. Několika zlomky a polotovary se podařilo doložit také místní výrobu hrotů šípů z rohovců typu Stránská skála.

Objekt 12/20 měl nepravidelně oválný tvar a značně členité dno s nejvýraznějším zahloubením v jeho centrální části. Maximální hloubka zde dosáhla 95 cm od úrovně sprašového podloží, které bylo v okolí objektu na mnoha místech poškozeno liniiovými strukturami s pravidelným rozstupem, představujícími

Obr. 3. Brno-Slatina. Stránská skála III. Pohled na severní polovinu objektu kultury zvoncovitých pohárů. Foto J. Bartík.

Fig. 3. Brno-Slatina. Stránská skála III. View of the northern half of the Bell Beaker culture feature. Photo by J. Bartík.

pozůstatky hluboké orby. Rozměry jámy činily 456 cm na délku a 358 cm na šířku, přičemž delší osa vykazovala orientaci V–Z.

Objekt 12/20 se od objektu 2/16 v poloze SS IV liší také výrazně nižším zastoupením keramiky a všeobecně i dalších sídlištních nálezů (absentují například nálezy přeslenů či kostěné industrie), což může souviset jak s prostorovými aspekty lidských aktivit na lokalitě, tak s charakterem činností, které zde v průběhu pozdního eneolitu probíhaly.

Literatura

- Bartík, J., Augustinová, K., Škrdla, P., Čerevková, A., Hons, D., Malíšková, J. 2022:** Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 63(1), 147–148.
- Bartík, J., Kopacz, J., Nývltová Fišáková, M., Přichystal, A., Šebela, L., Škrdla, P. 2018:** The Question of Chert Exploitation by Bell Beaker People on Stránská skála Hill (Brno-Slatina, Czech Republic). *Journal of Neolithic Archaeology* 20, 185–202. DOI: 10.12766/jna.2018S.10. Dostupné také z: <https://www.jna.uni-kiel.de/index.php/jna/article/view/147>.
- Bartík, J., Škrdla, P., Šebela, L., Přichystal, A., Nejman, L. 2019:** Mining and processing of the Stránská skála-type chert during Late Neolithic and Early Eneolithic periods. *Archeologické rozhledy* LXXI(3), 373–417.
- Kopacz, J. (ed.) 2019:** *The end of the stone age on the Stránská skála hill in Brno – Lithic production or „optimization“?* Collectio Archaeologica Ressoviensis XLI. Rzeszów, Brno: Uniwersytet Rzeszowski, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Summary

Another stage of the systematic excavation of the mining and workshop area at Stránská skála in Brno (Slatina cadastral area, Brno-City District) continued in 2023. It documented the northern half of a previously unknown Bell Beaker culture feature at the Stránská skála III site labelled as 12/20 (Fig. 3). These findings indicate that the Final Eneolithic occupation of Stránská skála was much more extensive than previously presumed.

Jaroslav Bartík, Petr Škrdla, Katarína Adameková

Čejkovice (okr. Hodonín)

Ul. Přihon č. p. 943; „Helezný díl“, parc. č. 4795/294.

Kultura zvoncovitých pohárů. Pohřebiště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezů: Masarykovo muzeum v Hodoníně, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 48.90195829N, 16.948145288E

V měsíci březnu 2023 byla realizována druhá fáze výzkumu u neohlášené přístavby haly firmy Sonnentor v plošných pásech po obvodu rozsáhlé haldy skryté zeminy určené pro těleso budoucí bylinkové zahrady. Díky objevu dalších 15 kostrových hrobů se skrčenci s orientací přibližně severovýchod–jihozápad a s hrobovou výbavou mohla být upřesněna celková datace lokality na temeni výrazného návrší, které bylo využíváno již v pozdním eneolitu kulturou se zvoncovitými poháry pro sepulkrální účely (obr. 4). Kromě obligátních keramických nádob, zejména džbánek a mís, se u pohřbů mužů v typické poloze na levém boku nacházely kamenné hroty šípů a nožičky (obr. 5), v jednom případě také zlomek nátepní destičky. U ženských pohřbů na pravém boku se objevovaly kostěné, resp. parohové knoflíky s V-vrtáním, případně měděná jehlice (obr. 6). V rámci pokračování sídliště ze starší doby bronzové pak bylo prozkoumáno dalších 9 objektů, většina obsahovala artefakty datovatelné do pozdní fáze únětické kultury (viz oddíl Doba bronzová).